

VLADA REPUBLIKE HRVAŠKE

Ured za suzbijanje zlouporabe droga

10000 ZAGREB, Preobraženska 4

Tel.: 01/48 78 122; Fax: 01/48 78 120

Klasa: 900-01/14-13/03

Ur.broj: 50436-02/03-14-28

Zagreb, 10. rujna 2014.

Bilješka sa stručne edukacije iz područja suzbijanja zlouporabe droga

Split, 06.-07. rujna 2014., Dvorana Županijske skupštine, Split

Unutar Nacionalne strategije suzbijanja zlouporabe droga (2012.-2017.) i Nacionalnog akcijskog plana suzbijanja zlouporabe droga (2012.-2014.), kao jedno od glavnih prioriteta djelovanja u području suzbijanja zlouporabe droga podrazumijeva se i jačanje integriranog pristupa u povezivanju kaznene i preventivne politike na području zlouporabe droga, te provedba posebnih programa edukacija i treninga za osoblje represivnog sustava za rad s mladima s problemom ovisnosti. Također, mjere i aktivnosti AP-a predviđaju provedbu analize učinkovitosti kaznene politike i razvijanje smjernica postupanja i suradnje između represivnog i zdravstvenog sustava u provođenju programa za počinitelje kaznenih djela i prekršaja na području suzbijanja zlouporabe droga. Upravo stoga je Akcijskim planom planirana provedba mjera koje između ostalog uključuju i održavanje godišnjih tematskih edukacija iz područja suzbijanja zlouporabe droga. Kako bi se navedeni cilj realizirao, od studenog 2012. godine, Ured za suzbijanje zlouporabe droga Vlade Republike Hrvatske, u suradnji s Pravosudnom akademijom, Državnim odvjetništvom, Ministarstvom pravosuđa i Ministarstvom unutarnjih poslova organizira regionalne stručne tematske edukacije iz područja suzbijanja zlouporabe droga za suce, odvjetnike, državne odvjetnike i djelatnike Ministarstva unutarnjih poslova. Tako je 2012. navedena edukacija održana u Zagrebu, 2013. u Valbandonu kraj Pule, a tijekom svibnja 2014. u Osijeku, pri čemu je u svakoj edukaciji sudjelovalo oko 70 stručnjaka. Ova, četvrta u nizu istovrsnih stručnih tematskih edukacija iz područja suzbijanja zlouporabe droga održana je za područje Južno-dalmatinske regije u razdoblju od 06.-07. rujna 2014. u Splitu, (*u dvorani Županijske skupštine na Zenti*), a na istoj je sudjelovalo preko 60 predstavnika državnih odvjetnika, odvjetnika, sudaca, djelatnika Ministarstva unutarnjih poslova i mrtvozornika s područja Zadarske, Šibensko-kninske, Splitsko-dalmatinske, te Dubrovačko-neretvanske županije. Edukaciju su otvorili te uvodno pozdravili sudionike: gđa Branka Jurčević Zidar, dr.med., predsjednica Povjerenstva za suzbijanje zlouporabe droga Splitsko-dalmatinske županije; gđa Helena Bandalović, Pročelnica upravnog odjela za zdravstvo i socijalnu skrb Splitsko-dalmatinske županije te g. Željko Petković, ravnatelj Ureda za suzbijanje zlouporabe droga.

Na početku prvog radnog dana predstavljen je sustav suzbijanja zlouporabe droga u Republici Hrvatskoj s naglaskom na koordinativnu ulogu Ureda u provedbi mjera i aktivnosti iz Nacionalne strategije i Nacionalnog akcijskog plana suzbijanja zlouporabe droga te su također ukratko predstavljeni strateški dokumenti iz područja suzbijanja zlouporabe droga, analiza stanja suzbijanja zlouporabe droga te aktivnosti Ureda za suzbijanje zlouporabe droga. (*Željko Petković, ravnatelj USZD-a*). U nastavku edukacije predstavljen je hrvatski Sustav ranog upozoravanja u slučaju pojave novih tvari i droga s naglaskom na važnost prepoznavanja opasnosti od novih tvari koje još nisu na Popisu droga, a njihova konzumacija može uzrokovati štetne posljedice za zdravlje. Prema istraživanju Eurobarometra 4% mladih u EU konzumiralo je neku novu drogu, te 3% u Republici

Hrvatskoj konzumiralo je neku od novih psihoaktivnih tvari. Osim sustava ranog upozoravanja, prezentirana je definicija pojma novih droga, vrste istih te prevalencija uporabe novih droga, tržište novih droga te zakonska kontrola i opasnosti povezane s uporabom novih droga. (*Smilja Bagarić, Odjel Nacionalne informacijske jedinice za droge i poslove međunarodne suradnje*).

Tanja Ćorić, dr.med., Hrvatski zavod za javno zdravstvo, održala je predavanje na temu određivanja uzroka smrti povezanih s uporabom droga, te pregled mortalitetne statistike i kvaliteta podataka pri čemu je istaknuto da statistika uzroka smrti povezuje više sustava. Državni zavod za statistiku nositelj je istraživanja o umrlima te je odgovoran za dostavu podataka u Eurostat. Određivanje i šifriranje osnovnog uzroka smrti ključno je za kvalitetu podataka. U 2006. došlo je do promjene u šifriranju podataka, što je rezultiralo velikim promjenama u mortalitetnoj statistici. Potvrdu o smrti potpisuje mrtvozornik/obducent, te se u istu upisuju dijagnoze bolesti i stanja, okolnosti vanjskih uzroka kao i slijed događaja. Smrti povezane s uporabom droga i smrtnost među ovisnicima također se prema specifičnoj metodologiji dostavljaju Europskom centru za praćenje droga i ovisnosti o drogama. Važno je razlikovati tzv. direktne smrti (predoziranje i intoksikacija) te druge razloge uslijed kojih je nastupila smrt kod ovisnika o drogama. Istaknuta je važnost provedbe obdukcija i toksikoloških analiza kod osoba umrlih od droge, te težnja za stvaranjem specijalnog registra umrlih ovisnika što je potrebno radi točnije i ispravnije mortalitetne statistike. Poteškoće u RH stvaraju se kod određivanja i plaćanja toksikoloških analiza koje povisuju troškove obdukcije, a koje se trebaju isplaćivati iz županijskih proračuna. U slučaju da se iste ne naručuju, te zbog komplicirane tehnologije koja je potrebna za toksikološke analize, postoji opasnost da se navede pogrešan uzrok smrti. *Prof. dr.sc. Marija Definis Gojanović, dr.med. iz KBC Split* tijekom svog predavanja osvrnula se na terminologiju, zakonodavstvo, pristup obdukcijama, novim drogama i njihovoj detekciji te mortalitetnoj statistici. Kao problem istaknuto je što se često ne zna tko nalaže obdukciju, način na koji se ona provodi te financiranje iste. Kao limitirajući momenti navedene su toksikološke analize koje nisu uračunate u provedbu obdukcija. Također je istaknut problem detektiranja novih droga za koje nema toksikoloških nalaza i za koje znakovi zlouporabe često nisu prepoznati od strane liječnika, dok *post mortem* nalazi ne postoje budući da se obdukcije ne provode, a uzrok smrti na temelju vanjskog pregleda nije moguće odrediti. Poteškoće u registriranju smrtnosti kao posljedice zlouporabe droga predstavljaju korištenja opće terminologije i/ili klasifikacije (SZO), izostanak forenzične istrage i toksikološke analize, nepravilno popunjavanje zakonskih obrazaca (dok ispravno šifriranje i odabir osnovnog uzroka smrti predstavlja temelj kvalitetnih mortalitetnih podataka) te nedovoljna edukacija liječnika.

Prof.dr.sc. Davorka Sutlović, dr.med, (sudski vještak, toksikolog) predstavila je temu Toksikološke analize s posebnim osvrtom na otkrivanje novih droga kod živih i kod mrtvih osoba. Danas se bilježi sve manje otrovanja starinskih kemijskih tvari, sve više trovanja lijekovima, pesticidima i sredstvima ovisnosti. 2014. donesen je Pravilnik o uvjetima uzimanja i načinu uzimanja krvi i urina¹. Istaknuto je kako je samo iz krvi teško doznati uzrok smrti, već treba uzeti i urin i očnu vodicu ako je moguće, a što treba biti navedeno na Zahtjevu za obdukciju. Bez toksikoloških analiza ne mogu se utvrditi smrtonosne doze, a poseban problem predstavlja otkrivanje tzv. novih droga, otkrivanje njihovog kemijskog sastava i djelovanje. Tijekom predavanja predstavljena je podjela bioloških uzoraka. Poteškoće predstavlja primjer iz prakse kada npr. pribor za injektiranje

¹ Pravilnik o uvjetima i načinu uzimanja krvi i urina od okrivljenika i drugih osoba te o uvjetima koje ovlaštene ustanove i tijela moraju ispunjavati da bi mogle obavljati poslove analize krvi i urina

upućen u CKV², dok se tijelo upućuje na obdukciju i toksikološku analizu na sudsku medicinu KBC Split, čime se otežava provedba toksikološke analize te provode i nepotrebna testiranja što dovodi do poskupljenja samog postupka. Istaknuta je u određenim slučajevima obveza potvrde rezultata probirnog testa (koji ne razlikuje pasivne i aktivne metabolite) za sudske svrhe, opisane metode određivanja sredstava ovisnosti, metode potvrđivanja te važnost razmatranja križnih reakcija što dovodi do lažno pozitivnih reakcija. Metode probira imaju nedovoljnu specifičnost, a vjerodostojna metoda je plinska kromatografija / masena spektrometrija. Naglašen je silazan trend provedbe toksikoloških analiza te opasnosti u slučaju ne provedbe toksikoloških analiza u određenim slučajevima. Problem kod bioloških uzoraka predstavlja što se ne zna koje tvari treba tražiti vezano uz nove droge.

Gđa Davorka Kovačić Borković, psiholog iz Savjetovališta u okviru Službe za mentalno zdravlje, prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti Nastavnog zavoda za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije, u okviru predavanja predstavila je rad službe s maloljetnicima pri čemu je istaknuto da su najčešći razlozi dolaska maloljetnika u savjetovalište - ovisnost o marihuani (53%), a prema načinu upućivanja maloljetnici najčešće u ustanovu dolaze samoinicijativno, dok je 30% upućeno iz drugih institucija budući da se radi o izricanju mjera. Od promjene zakonodavstva iz 2013., smanjio se broj upućenih od strane sudova, što može dovesti do povećanja problema. U okviru programa za maloljetnike i mlađe punoljetnike koji traje od 3-6 mjeseci provode se i programi sekundarne prevencije, a uključuju se i roditelji. U slučajevima kada se radi o broju osoba koje dolazi po mjeri, uspješno završen tretman je u 80% slučajeva upućeni od DORH-a, gdje je bila jasna struktura provedbe. Kad je upućivanje od prekršajnog suda upitna je uspješnost završetka programa, budući da je poznato da u slučaju da osoba ne završi program da nema sankcije. Zaključno je preporučeno da postoji jasna struktura programa, uključenost roditelja u program te predviđena mjera u slučaju ako se mjera ne provede. *Ana Milović, soc.pedagog iz Centra za socijalnu skrb Split* tijekom svog predavanja osvrnula se na posebno ranjivo razdoblje adolescencije koje je podložno eksperimentiranju sa sredstvima ovisnosti te su ukratko prikazani rizični čimbenici za razvoj ovisnosti koje karakterizira manjak bliskosti, otuđenje između roditelja i djece, nedostatak discipline, nedosljednosti u odgoju. Istaknuta je važnost rada s obitelji a ne samo s pojedincem, te važan utjecaj vršnjačkih skupine na zlouporabu sredstava ovisnosti. Zaključno je istaknuta potreba davanja potpore mladoj osobi te pružanje pomoći, kao i sveobuhvatni pristup mladima.

Na kraju prvog radnog dana *gđa Jana Špero, načelnica Sektora za probaciju, Uprave za kazneno pravo i probaciju Ministarstva pravosuđa* predstavila je rad ureda za probaciju. Na početku je predstavljena sama definicija probacije te ustrojavanje službe za probaciju unatrag posljednjih dvije godine. Pri opisu poslova probacijskih službenika istaknuta je uloga probacije u svim fazama kaznenog postupka (Prije pokretanja postupka, tijekom postupka, izvršavanje alternativnih sankcija te izvršavanje kazne zatvora). Osim službe u RH postoji i 12 probacijskih ureda. U nadzoru probacijske službe više je od 3000 osoba čime je rasterećen zatvorski sustav, a najčešće se izriče rad za opće dobro, slijedi izricanje uvjetnog otpusta te izricanje uvjetne osude sa zaštitnim nadzorom (smanjeno u proteklom razdoblju). Prikazane su karakteristike osoba uključenih u probacijske poslove koje karakterizira recidivizam, a uspješno je izvršeno 87% slučajeva. Zaključeno je naglašena potreba međusobne suradnje probacijskih ureda s državnim odvjetništvom, policijom, centrom za socijalnu skrb, Uredom za suzbijanje zlouporabe droga i ostalim

² Centar za kriminalistička istraživanja i vještačenja „Ivan Vučetić“

mjerodavnim institucijama. Zbog velikog udjela ovisnika u probacijskom sustavu u svakom uredu imenovani su koordinatori za ovisnosti, a ovisnici koji su upućeni na rad za opće dobro teško pristaju na upućivanje u program tretmana.

Na početku drugog radnog dana *gđa Snježana Oset, sutkinja visokog prekršajnog suda* predstavila je ulogu prekršajnog zakonodavstva u suzbijanju zlouporabe droga, s osvrtom na članak 4. Zakona o suzbijanju zlouporabe droga (Promidžba) za koji još uvijek ne postoji sudska praksa, te ulogu prekršajnog zakonodavstva u suzbijanju zlouporaba droga s osvrtom na maloljetne počinitelje prekršaja. Tijekom prvog izlaganja iskazano je mišljenje da je nužno gledanje ovog prekršaja kroz postupanje s namjerom. Maloljetne počinitelje prekršaja zatečene u posjedovanju droga u manjoj količini u većini predmeta karakterizira dob od 16-18 godina starosti, a često se radi o osobama koji se prvi puta evidentiraju kao počinitelji prekršaja. Najbolji specijalno-preventivni učinak postiže se u suradnji s roditeljima maloljetnika, a uvijek treba procjenjivati što je u najboljem interesu maloljetnika. Naglašena je nužnost poštivanja odredbi Konvencije o pravima djeteta. Tijekom rasprave iznova je naglašena poteškoća nepostojanja sankcije u slučaju neispunjenja mjere, a s kojom se susreću djelatnici centara za socijalnu skrb prilikom upućivanja mladih koji su zatečeni kao konzumenti droga u program službe Zavoda za javno zdravstvo.

G. Dražen Rastović, Služba kriminaliteta droga pri Ravnateljstvu policije tijekom svog predavanja predstavio je statističke pokazatelje vezane uz problematiku droga u Republici Hrvatskoj te globalno stanje i kretanje zlouporabe i krijumčarenja droga. Tijekom izlaganja prikazane su glavne krijumčarske rute s posebnim naglaskom na Balkansku rutu koju karakterizira 5 smjerova, pri čemu je istaknuo je kako se najveće količine droge tipa heroin plijeni u Turskoj gdje se prerađuje heroin iz Irana i Afganistana, dok su nedavno razdoblje obilježile velike zapljene heroina (Grčka, Gruzija), te se može očekivati povrat heroina na tržište. Tržište heroina i opijuma na području EU vrijedi oko 20 milijardi dolara. Kanabis se proizvodi u preko 29 država EU, a konzumira ga gotovo 5% populacije, dok je najveći proizvođač Albanija. Hrvatska policija dobro povezana je s međunarodnim policijama u regiji, te su značajnije zapljene ostvarene na granici s Srbijom, BiH te Crnom Gorom. Kada se govori o genetski modificiranoj marihuani istaknuto je da se danas na tržištu nalazi marihuana s udjelom THC od 11-30%. Također je istaknuto kako je promjena zakonske regulative utjecala je na promjenu nadležnosti postupaka pred županijskim sudovima koju su sada preuzeli općinski sudovi, a nove zakonske promjene dovele su i do potrebe promjene i usklađivanja kaznenih i prekršajnih evidencija. Statistički pokazatelji pokazuju da je u 2013. povećan broj kaznenih prijava za 10%. 70% kaznenih prijava prebačeno je u sferu prekršaja, a 5% ostalo je u nadležnosti Županijskog državnog odvjetništva. Povećan je broj zapljena u odnosu na 2012., te kompliciranija kaznena djela. Protekli period karakterizira pad zapljena droga tipa heroin, te povećanje zapljena droga tipa marihuana. Tijekom godina sve veći doprinos ostvarenju broja zapljena osim kriminalističke policije daje i uniformirana policija. Pojava velikog broja muzičkih festivala dovodi do tzv. otvorenih narko scena, te su naponi policije usmjerene na suzbijanje istih. Zaključno je istaknuto kako je temelj uspješnog rada dobra suradnja i uspješna komunikacija policije sa sudovima, DORH-om, USKOK-om te suradnja s Uredom za suzbijanje zlouporabe droga vezano uz aktivno sudjelovanje u sustavu ranog upozoravanja kao i zbog rješavanja aktualnih poteškoća.

G. Lankuš, službenik kriminaliteta droga, predstavio je provedbu kriminalističkog istraživanja „Gladius“ koja je izvršena 2013. godine pri čemu je ostvarena suradnja s kriminalističkim policijama zemalja u regiji kao i suradnja s njemačkom policijom. Tijekom ove operativne akcije

zaplijenjena je veća količina droge u vrijednosti oko 340.000,00 kn, dok je procijenjena vrijednost iste na narko-sceni oko 5. 500 000,00 kn.

U nastavku edukacije *gđa. Natalija Petković, zamjenica ravnateljice USKOK-a, predstavila je* iskustva u primjeni Zakona o kaznenom postupku s posebnim osvrtom na specifičnosti vezane za kriminalitet droga. Došlo je do promjene stvarne nadležnosti prema odredbama ZKP-a nakon izmjena kaznenog zakonodavstva, te je nadležnost za kaznena djela opisana u Članku 190. KZ-a, stavak 1., 2. i 6.; i čl. 191. stavak 1. i 2. KZ-a³ nadležan Općinski sud, dok je za Čl. 190. stavak 3., 4. i 5.; i čl. 191. stavak 3.- nadležan Županijski sud. Za kaznena djela počinjeno u sastavu zločinačkog udruženja nadležan je USKOK. Za predmete iz nadležnosti USKOK-a promjene u nadležnosti sudova utjecale su i na odredbe o trajanju istražnog zatvora. Tijekom izlaganja istaknuto je da problem predstavlja što nisu propisani rokovi u kojima vijeće suda mora odlučiti o žalbi, naime ako je sudac istrage ukinuo rješenje o provođenju istrage, državni odvjetnik ima pravo žalbe, o čemu odlučuje vijeće suda, no ZKP ne propisuje rokove u kojima vijeće mora odlučiti o žalbi državnog odvjetnika. Odredbe ZKP-a u teškim i složenim predmetima s međunarodnim elementima nisu usklađene. Budući da počinitelji kaznenih djela Nedožvoljene proizvodnje i prometa drogama, a posebno organizatori i pripadnici zločinačkih udruženja koriste nova dostignuća tehnologije, prikupljanje dokaza klasičnim metodama ne daju zadovoljavajuće rezultate. Kod posebnih dokaznih radnji kojima se privremeno ograničavaju određena ustavna prava građana, važno je žurno postupati. Nema roka u kojem je sudac istrage dužan odlučiti o zahtjevu za izdavanje naloga za primjenu posebnih dokaznih radnji. Prigovori za izdavanje naloga van radnog vremena dosta su česti. Državni odvjetnici trebaju tražiti od policije izvješća o tijeku izvršenja posebnih dokaznih radnji, što je važno za daljnji tijek postupka. Tijekom istrage postoje problemi prikupljanja putem međunarodne pravne pomoći, zemlje samostalno određuju uvjete za izručenje vlastitih ili stranih državljana, a postupci izručenja ne završavaju tijekom istraga. Istaknuto je da se kod podizanje optužnice, državni odvjetnici u praksi suočavaju s poteškoćama kada se okrivljenik nalazi u istražnom zatvoru, a sukladno članku 348. ZKP-u predsjednik optužnog vijeća po primitku optužnice, treba sjednicu optužnog vijeća sazvati u roku 15 dana, no u praksi se događa da je to puno kasnije.

Novu regulaciju zlouporabe droga u Kaznenom zakonu kroz prikaz sadašnje kaznenopravne regulative zlouporabe droga i njenu usporedbu sa prijašnjom regulativom predstavio je *g. Dražen Tripalo, mag.iur., sudac Vrhovnog suda RH* tijekom čijeg izlaganja je stavljen naglasak na novine u zakonskoj regulaciji, te na razlike u klasifikaciji kaznenih djela u odnosu na prethodna zakonska rješenja. Budući da trenutni Kazneni zakon ne definira drogu, u činjeničnom opisu radnje ovog kaznenog djela potrebno je navesti da se radi o tvarima na listi i navesti da se postupalo protivno odredbama Zakona o suzbijanju zlouporabe droga („neovlaštenost“). Novi Kazneni zakon dekriminalizira posjedovanje droge (bez njenog stavljanja u promet) dok je uvoz/izvoz droge bez namjere prodaje kazneno djelo za koje se predviđa stroža kazna. Sama proizvodnja sankcionirana je stavkom 1, (KZ/11: 109/1), uzgoj biljaka i gljiva st.7 (KZ/11,190). U odnosu na zakonske promjene vezano uz prodaju, neovlašteno stavljanje u promet – uvedeni su svršeni oblici glagola te je dovoljno počinjenje samo jedne radnje, a ne opetovano počinjenje. Postavlja se pitanje kažnjivosti pokušaja kod nuđenja na prodaju, te je ovdje potrebno naglasiti da je nuđenje na prodaju zapravo pokušaj prodaje jer je namjera ostvarena, te je djelo dovršeno samim nuđenjem. Novi zakon donosi

³ KZ- NN124/11

nove kvalifikatorne elemente nekih od radnji počinjenja KD iz čl. 190. (3) - (nudenja na prodaju, prodaje ili posredovanja u prodaji droge) i to prema djetetu, u školi ili na drugom mjestu koje služi obrazovanju, odgoju, športskoj ili društvenoj aktivnosti djece ili u njegovoj neposrednoj blizini te u kaznenoj ustanovi (namjera zakonodavca bila je zaštita djece). Važno je utvrditi sve okolnosti u prijavi, optužnom aktu, činjeničnom opisu (npr. vrijeme počinjenja). Pooštrene su kazne za pripadnika grupe koji počinu kazneno djelo u grupi; sama definicija udruženja je proširena i ocjenjuje se individualno. Prouzročenje smrti iz nehaja je nova odredba. Kao samostalno KD predviđene su pripremne radnje i radnje pomaganja. Zaključno, kazne za gotovo sva kaznena djela iz prijašnjeg članka 173. KZ su smanjene, osim za nove kvalificirane oblike (prodaja djeci, u školi, kaznenoj ustanovi). Iako se predviđa smanjenje postupaka pred kaznenim sudom, predviđa se također i povećanje postupaka pred prekršajnim sudom.

Predmetna stručna edukacija u vezi s primjenom novijih zakonodavnih rješenja u području kaznene politike suzbijanja zlouporabe droga te sveobuhvatnim pristupom doprinijela je unaprjeđenju međuresorne suradnje i podizanju kvalitete provedbe kaznenopravnih sankcija u odnosu na počinitelje kaznenog djela zlouporabe droga, te aktualizaciji poteškoća s kojima se stručnjaci susreću u praksi, a sudionicima su nakon edukacije dodijeljeni certifikati o sudjelovanju.

Bilješku izradila:

Josipa Lovorka Andreić,
voditeljica Odjela

Bilješku odobrio:

Željko Petković, ravnatelj

